

ÚVOD

Mezinárodní šetření *PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study)* se zaměřuje na testování čtenářské gramotnosti žáků 4. ročníků základních škol. Na mezinárodní úrovni je toto šetření koordinováno nezávislou *Mezinárodní asociací pro zjišťování výsledků vzdělávání (IEA, International Association for the Evaluation of Educational Achievement)*.¹ V České republice je realizátorem Česká školní inspekce.

Testování PIRLS probíhá od roku 2001 pravidelně v pětiletých cyklech. PIRLS 2016 byl tedy v pořadí již čtvrtým šetřením. Pravidelnost a dlouhodobá koncepce testování poskytuje zúčastněným zemím komplexní data o úrovni a vývoji čtenářské gramotnosti, a to nejen v každé konkrétní zemi, ale rovněž v mezinárodním srovnání.² Tyto informace jsou pak důležité především pro národní instituce působící v oblasti vzdělávacího systému (v České republice se jedná zejména o *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*), jež mohou získané poznatky využít pro identifikaci nedostatků vzdělávacího systému a následný rozvoj výuky čtení a úpravu kurikula v oblasti čtení.

Hlavním cílem šetření PIRLS však není pouhé sledování čtenářské gramotnosti jako takové, ale také zkoumání nejrůznějších faktorů, které mohou čtenářskou úroveň žáků v každé zemi ovlivňovat. V rámci šetření jsou proto sledována různá národní specifika týkající se tamního vzdělávacího systému, jako například struktura vzdělávací soustavy a institucí působících v oblasti vzdělávání, struktura kurikula ve výuce čtení, charakteristika profesní způsobilosti učitelů a podobně.³ V rámci šetření PIRLS jsou tedy shromažďovány informace o nejrůznějších vzdělávacích systémech, které mohou být pro Českou republiku zdrojem inspirace při zavádění reformy v oblasti školství a vzdělávání (s ohledem na charakter šetření PIRLS však zejména reformy v oblasti čtenářské gramotnosti). V obecné rovině pak můžeme říci, že cílem šetření je mimo samotné sledování čtenářské gramotnosti rovněž snaha zmapovat vliv rodinného, školního a širšího prostředí žáků na rozvoj čtenářské gramotnosti, která je pro testování chápána jako tvořivý a interaktivní proces, při němž se klade důraz na funkční povahu čtení.⁴

V roce 2016 byl poprvé organizován rovněž nový modul mezinárodního šetření s názvem *ePIRLS*, který byl zaměřen na testování čtenářských dovedností při čtení na internetu – tedy na tzv. online čtení. Potřeba a zároveň zájem o takto specifický typ testování čtenářské gramotnosti úzce souvisí s rozvojem moderních technologií a s narůstajícím využíváním internetu. Internet jako takový se v posledních desetiletích stal důležitou součástí života mladých lidí a v posledních letech rovněž nedílnou součástí výuky. Online prostředí však může být pro žáky v mnoha ohledech matoucí. Právě na schopnost orientovat se v takovém prostředí se zaměřuje šetření *ePIRLS*.⁵ Do modulu *ePIRLS* se v cyklu 2016 zapojilo jen šestnáct zemí, Česká republika mezi nimi nebyla. Česká republika se zapojí v následujícím cyklu PIRLS 2021.

1 IEA je nezávislou neziskovou organizací sídlící v Amsterdamu, která se již od roku 1958 zabývá hodnocením vzdělávání v mezinárodním kontextu. V současné době je do činnosti IEA zapojeno více než 60 zemí (IEA). IEA organizuje mimo PIRLS také další mezinárodní šetření, kterých se Česká republika účastní. Konkrétně se jedná o šetření pro zjišťování matematické a přírodovědné gramotnosti žáků *TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study)* a šetření zjišťující dovednosti a znalosti žáků v oblasti informační a počítačové gramotnosti *ICILS (International Computer and Information Literacy Study)* (Česká školní inspekce).

2 (IEA; TIMSS, PIRLS)

3 Konkrétní informace týkající se národních specifik všech zemí zapojených v testování jsou podrobně zpracovány v publikaci *PIRLS 2016 Encyclopedia: Education policy and curriculum in reading*, která vychází současně s výsledky testování a je dostupná online (podrobněji viz Mullis, Martin, Goh, Prendergast 2017).

4 (Česká školní inspekce)

5 Podrobnější informace o šetření *ePIRLS 2016* viz na webových stránkách TIMSS, PIRLS a *ePIRLS 2016*. Podrobné výsledky šetření viz Mullis, Martin, Foy, Hooper 2017.

